

І.В. Папаяні

Державний університет інформатики і штучного інтелекту, м. Донецьк, Україна

ПРОТИСТОЯННЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН, БАПТИСТІВ І П'ЯТИДЕСЯТНИКІВ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПЕРЕБУДОВИ ВЛАСНОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

(на матеріалах Донеччини другої половини 60-х – 80-х рр. ХХ ст.)

У статті автор застосовує нарративний підхід у дослідженні конструювання релігійної ідентичності, аналізує стенограми бесід з віруючими – представниками баптистських і п'ятидесятницьких громад – і доводить, що протистояння між п'ятидесятниками і євангельськими християнами, баптистами, з одного боку, а з іншого – п'ятидесятниками, євангельськими християнами, баптистами і державою справило великий вплив на збереження власної віросповідної ідентичності цих деномінацій, однак також актуалізувало і формування в середовищі як однієї, так і іншої конфесії ідентифікаційних пошуків, які завершилися формуванням релігійної ідентичності протестного характеру.

Постановка проблеми. Проблема релігійної ідентичності протестантських церков у структурі нав'язаного атеїстичною радянською владою союзу, взаємодія між євангельськими християнами, баптистами та іншими протестантськими деномінаціями в ньому є доволі розробленою і дослідженою темою. Однак автор в даній роботі звертається до дещо іншої складової актуалізованої проблематики, а саме: до особистісного сприйняття віруючим процесів об'єднання в єдиній системі досить різних за своєю релігійною ідентичністю деномінацій. На нашу думку, з методологічної точки зору функціональність релігійної ідентичності можна вивчати, по-перше, зробивши предметом дослідження виключно динаміку окремих змінних статистичних даних, які лише частково відображають цей складний процес, й по-друге, за допомогою актуалізації особистісного нарративу конкретного віруючого. За умов використання другого підходу індивідуальний вимір релігійної ідентичності, актуалізований в особистісному нарративі віруючого, зовсім не нівелюється і, таким чином, не залишається в тіні так званих «метанарацій». Отже, постає проблема проведення деконструкції біографічного нарративу для демонстрації особливостей релігійної ідентичності і сприйняття проблеми об'єднання протестантів у єдиному союзі на рівні свідомості окремого віруючого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протестантська релігійна ідентичність досліджується в теоретичному доробку багатьох українських релігієзнавців, зокрема можна відзначити роботи В. Єленського [1], А. Колодного [2], В. Любашенко [3], О. Лахно [4], Ю. Вільхового [5] Ю. Решетнікова [6], Л. Филипович [7], з останніх найбільш цікавих робіт можна акцентувати увагу на монографії М. Черенкова «Європейська Реформація та український євангельський протестантизм (генетико-типологічна спорідненість і національно-ідентифікаційні виміри)» [8], [9], на регіональному рівні Донеччини питання протестантської ідентичності можна виокремити в роботах істориків Н. Белікової [10] і О. Панич (О. Назаркіної) [11].

Однак всі науковці, досліджуючи релігійну ідентичність протестантських церков, виявляють лише зовнішній, соціальний, культурний або духовно-національний бік релігійної ідентичності, адже предметом свого аналізу роблять дані про кількість адептів, кількість поставлених на облік церковних громад та релігійних рухів, що діють підпільно, сукупність інституційного росту серед тих чи інших релігійних напрямків, також

розглядають питання щодо конфесійної належності та рівня релігійної активності, які намагаються визначати через такі маркери, як відвідуваність релігійних зібрань, святкування релігійних свят, відправа певних релігійних обрядів та дотримання настанов, намагаються окреслити роль протестантів у контексті українського державотворення та інтегративних векторів зовнішньої політики сучасної України. В свою чергу автор, відходячи від так званих «метанарацій», актуалізує власний підхід до проблеми. Отже, об'єктом роботи є релігійна ідентичність протестантського населення Донеччини. Предметом – особистісний наратив віруючих, євангельських християн, баптистів і п'ятидесятників та відображення в ньому специфіки й особливостей відносин між представниками даних деномінацій в процесі відстоювання власної релігійної ідентичності. Звідси **метою даної роботи** є актуалізація проблеми взаємодії і взаємного сприйняття євангельськими християнами, баптистами п'ятидесятників та відстоювання і перебудови власної релігійної ідентичності (віросповідної, соціальної) останніми. Аналіз автор проводить на конкретному наративі, актуалізованому віруючими п'ятидесятниками і євангельськими християнами, баптистами, який був зафіксований у бесідах помічника уповноваженого ради у справах релігій по Донецькій області і виявлений у архівних фондах Державного архіву Донецької області (далі – ДАДО). Для розкриття мети роботи автор пропонує розглянути наступні **завдання**: по-перше, розкрити специфіку і особливості наративного дослідження релігійної ідентичності; по-друге, використовуючи окреслений теоретичний базис, актуалізувати питання сприйняття на особистісному рівні євангельськими християнами, баптистами п'ятидесятників та відстоювання й перебудови власної релігійної ідентичності (віросповідної, соціальної) останніми.

Перш ніж почати виклад, слід на теоретичному рівні актуалізувати питання щодо наративного підходу до проблеми релігійної ідентичності. Індивідуальний релігійний наратив, як і сама релігійна ідентичність, є конструктом, який використовується особами для осмислення розуміння та інтерпретації власного минулого, сьогодення і розробки перспектив на майбутнє. Як зазначають деякі дослідники, наративи у вигляді особистісних міфів надають життю певного значення, єдності, цілісності, окреслюють мету. Автобіографічний наратив є невід'ємним елементом осмислення символічних значень особистісного життя з точки зору більш широких соціокультурних відносин в повсякденній сфері [12, с. 12-34]. Кожна релігійна ідентичність базується на прийнятті єдиної для всіх послідовників системи вчення. Конструюючи певний конфесійний різновид релігійної ідентичності, людина повинна співвідносити свої дії, твердження (навіть ті, що мають відношення до інших соціальних ідентичностей) з текстами, нормами й символами релігійної традиції. Наприклад, людина, що виявляє себе як православна, має співвідносити свої дії з текстами Святого Писання і традицією Передання, ідентифікуючи себе із закладеними в них цінностями. Проте навіть при повному сприйнятті і збереженні вірності нормам і цінностям релігійного напрямку індивідуальність і особливість окремої життєвої біографічної ситуації приводять віруючого до особливого становища в структурі релігії, формуючи тим самим унікальні за своїми соціальними характеристиками варіанти втілення релігійної ідентичності. З цього виходить, що основа ідентифікаційних практик, задана когнітивними взірцями системи для всіх віруючих тієї чи іншої конкретної релігії, лишається єдиною і однозначною, а інші соціальні ідентичності, які так чи інакше стають пов'язаними з цією основою, в кожному окремому факті біографічної ситуації отримують унікальний вигляд. Вищезазначене дає змогу розглядати релігійну ідентичність не тільки в об'єктивованому, тобто відстороненому від її носія вигляді через опис норм і цінностей окремих релігійних громад, рухів, культур, але й в суб'єктивному плані як персональний портрет окремого віруючого. У цьому плані доцільним, на нашу думку, є звернення до «Я-наративу» – індивідуального біографічного досвіду окремого віруючого. Останнє дає змогу виявити такі важливі для

конструювання релігійної ідентичності фактори, як соціальне середовище і походження особи, особливості і специфіку соціалізації, індивідуальні дії особи і способи конструювання ідентичності в певній біографічній ситуації на конкретному практичному прикладі, виявити і актуалізувати базові практики, які лежать в основі її конструювання. Також для дослідника з'являється можливість виявлення і демонстрації на функціональному рівні не тільки особливих різновидів релігійної ідентичності, а також і факторів, які стали детермінуючими для конструювання останньої. Як зазначає російська дослідниця Н. Козлова: «Людина народжується в певному місці в певний час, тим самим актуалізується її власний соціально-історичний простір. Біографічні схеми (біографічний наратив. – Авт.) формують і розкривають розвиток життя індивіда, обов'язковим чином наділяють рутинні й кризові моменти значенням, пов'язуючи їх зі значенням життя в цілому, поміщаючи його в контекст історичного часу. Саме біографічні схеми найбільш пов'язані з ідентичністю особи» [13, с. 14-26].

Базовою методологічною парадигмою для дослідження особистісного наративу є наративне інтерв'ю. Воно базується на здатності віруючого виступати в ролі розповідача. Останній, актуалізуючи власний досвід конструювання релігійної ідентичності в процесі бесіди, формує текст розповіді, який фіксується і аналізується автором. У процесі виявлення й дослідження біографічного наративу віруючого автором використовувався метод конкретного «рефлексивного життєпису». Сутність останнього полягає в тому, що дослідник намагається не просто вистроїти певну систему з наявних біографічних даних віруючих, представлених в наративних документах (зокрема, в інтерв'ю, стенограмах бесід, саморозповідей тощо), а навпаки, в рефлексії над соціальною траєкторією особи, виокремленні і критичному відборі з життєпису особи тих важливих епізодів (певних складних ситуацій, проблемних моментів життя тощо), які стали осьовими і базовими для початку конструювання релігійної ідентичності. Таким чином, предметом даного підходу виступають «рефлексивні життєписи» віруючих, зафіксовані в наративних документах. Характеризуючи їх як предмет наукового дослідження, Ю. Хабермас, зокрема, зазначає, що рефлексивні життєписи виступають не просто повідомленнями і твердженнями, які робляться з позиції спостерігача і які не є спостереженнями особи за самою собою, а навпаки, самопрезентаціями, в яких особа є зацікавленою і завдяки яким отримує виправдання складна вимога *vis-a-vis* до аудиторії: вимога визнання незамінної егоідентичності, що виявляє себе у свідомому влаштуванні життя [14, с. 35-40]. Головною методологічною проблемою і небезпекою при дослідженні індивідуальної релігійної ідентичності, предметом якого стають рефлексивні інтерв'ю віруючих, є те, що представник школи «Анналів» М. Блок окреслив як «манію судити», тобто розглядати уявлення інших осіб з позиції власної індивідуальної й соціальної історії. Наслідками цього можуть бути викривлені та невірні висновки, ображення релігійних почуттів віруючих. Запобігаючи цьому, автор повністю відмовився від оцінних суджень, зорієнтувавшись на суто науково-релігієзнавчу рефлексію.

Переходячи до актуалізації основної проблеми роботи, спробуємо коротко окреслити деякі історичні віхи в радянській історії євангельських християн, які, на наш погляд, сформулюють історичний контекст даного практично-релігієзнавчого дослідження. Як відомо, до 1944 р. євангельські християни об'єднувались в окремий союз, а саме Союз євангельських християн, а баптисти – в Союз баптистів, інші євангельські віруючі мали свої не всесоюзні об'єднання або не мали таких взагалі. Після активної «владно-ідеологічної обробки» у 1944 році в Москві проводиться Всесоюзна нарада євангельських християн і баптистів, результатом якої стає об'єднання вищезначених союзів в єдиний орган, а саме Союз євангельських християн-баптистів. Тим самим атеїстична влада, яка прагнула централізації у всьому на кшталт «світсько-державного єдиноначалія», намагалась створювати щось подібне і в середовищі євангельських християн.

Однак феномен повної автономності релігійних громад, що є важливим символічним елементом в релігійно-конфесійній ідентичності віруючих, з боку влади зовсім не враховувався. Створюючи шалений тиск на інші євангельські напрямки, влада домоглась приєднання до нового Союзу також п'ятидесятників, менонітів тощо. Саме це приєднання і є, на нашу думку, цікавим фактом, який актуалізував і мобілізував внутрішні сили релігійних деномінацій, насильно приєднаних до Союзу, по збереженню і відстоюванню власної релігійної ідентичності як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Зокрема на Донеччині у повідомленні № 86 від 17 березня 1970 року уповноважений ради у справах релігій по Донецькій області зазначає, що «Рішення братської бесіди щодо влаштування церков ХВС» (документ, який виражав позицію п'ятидесятників щодо приєднання останніх до Союзу ЄХБ) в результаті прийнятих оперативних дій великого розповсюдження не набуло, однак спричинило велику полеміку в середовищі п'ятидесятників [15, с. 21-25].

Звернімося до деяких життєписів і, актуалізуючи в них базову метафору, спробуємо виявити ті аспекти особистісного сприйняття віруючим процесів, які проходили в релігійному середовищі. Зокрема, Д.К. Бірюк, представниця п'ятидесятників, у своїй бесіді з помічником уповноваженого зазначає, що не бачить різниці між п'ятидесятниками і євангельськими християнами, адже «віра одна, молитись можна і у баптистів» [15, с. 22]. У свою чергу вона наголошує на тому, що більш радикально налаштовані до ЄХБ старші пресвітери не дають можливості відвідувати зібрання в молитовних будинках офіційно діючих громад ЄХБ. Інший представник п'ятидесятників Г.Є. Калугін актуалізує більш радикальну позицію п'ятидесятників відносно приєднання до ЄХБ. Будучи одним з пресвітерів, він відзначає суттєву розбіжність у культових і теологічних аспектах між п'ятидесятниками та баптистами і наголошує на тому, що основним ідентифікаційним маркером релігійної ідентичності п'ятидесятників є так звана практика говоріння іншими мовами – «голосалія» та практика «омовіння ніг», які зовсім не сприймаються баптистами, а в деяких моментах навіть заперечуються [15, с. 21-25]. На тих самих аспектах стосовно взаємодії з євангельськими християнами наголошують інші пресвітери п'ятидесятників, а саме Р.І. Мажніков, В.С. Назаренко. Отже, аналізуючи даний наратив, можна говорити про те, що, незважаючи на тиск з боку влади і несприйняття євангельськими християнами деяких культових практик, п'ятидесятники все ж таки намагаються відстоювати власну релігійну ідентичність і не йдуть на відкрите приєднання до громад ЄХБ, ідучи тим самим на протистояння з владою.

У свою чергу, звертаючись до стенограми бесіди з доволі авторитетним представником євангельських християн і баптистів в Донецькому регіоні і Україні загалом І.В. Татарченком, слід відзначити теж активну позицію стосовно відстоювання релігійної ідентичності баптистів. Він зазначає, що не вірить у повне об'єднання між євангельськими християнами, баптистами і п'ятидесятниками у зв'язку з тим, що: «Між нами і ними є традиційне несприйняття на основі догматичної різниці. Я, як істинний християнин, не проти п'ятидесятників як братів у хресті. Двері для них відкриті, хай ідуть і моляться» [15, с. 21-25].

Аналізуючи дані наративні документи, в яких віруючі виклали власне ставлення до процесів, які проходили в середовищі євангельських християн, баптистів та п'ятидесятників, спробуємо виокремити в них базову метафору і завдяки цьому дати загальну характеристику самому наративу, намагаючись відокремити в ньому особистісні переживання осіб.

Цей феномен є важливим елементом, який актуалізується віруючим у його розповіді, а потім інтерпретується дослідником і дозволяє розкрити релігійну ідентичність індивіда. За словами дослідників Ю.Л. Качанова та Н.А. Шматко, «базова метафора» є способом, завдяки якому формується бачення й вираження соціальних позицій інших

індивідів. Вона є складовою розумового арсеналу людини та при всій притаманній їй невизначеності формулює скерованість дослідження на вивчення індивідуальних особливостей акторів [16, с. 61-72]. Отже, беручи до уваги думки дослідників і виходячи зі специфіки роботи, під *базовою метафорою* будемо розуміти інтеріоризовану віруючим, соціокультурно обумовлену матрицю сприйняття соціального й життєвого світу. В особистісному просторі віруючої людини вона являє собою «чистий дорефлексивний феномен», в якому мислення ще не є абстрагованим від емоцій. Таким чином, у ній кристалізується все особистісне знання (повсякденні практики, думки, стереотипи тощо). Інформація про навколишній світ, себе як частину світу, власну біографію, родину, роботу, друзів тощо актуалізується тією мірою і в тій формі, в якій це дозволяє зробити «базова метафора», що є певною внутрішньою системою скороченої репрезентації практичних даних. До того ж вона є системою отримання й аналізу інформації щодо соціальних процесів та окремих індивідів. Вона є своєрідним суб'єктивним об'єктуванням розумових процедур, способів сприйняття і виразу соціального світу, пов'язаних з колективними уявленнями, що використовуються індивідами некритично [16, с. 61]. Базова метафора забезпечує внутрішню гомогенність розумових схем індивідів, утворюючи систему відліку (що описує інших і соціальні позиції), яку індивід, що володіє нею, не помічає, але за межі якої вийти не спроможний.

Для вичленовування й розуміння «базової метафори» в особистісному наративі віруючого треба зосередитися на об'єктивуванні основної метафори рефлексивного життєпису. Проникнути в ті пласти життєпису, які відображають сприйняття і вираз віруючим соціальної дійсності і свого місця в ній. Об'єктивування останнього – деконструкція особистісного наративу віруючого та вичленовування при цьому його змістовних, смислових елементів, а також їх зв'язків та переходів. Стратегія вичленовування «базової метафори» формується наступним чином: по-перше, окреслюються бінарні опозиції, що організують практику віруючого, по-друге, окреслюються основні змістовні та смислові слова наративу, по-третє, фіксуються всі метафори та риторичні елементи тексту [17, с. 58-69]. Отже, звертаючись безпосередньо до аналізу вищевикладених бесід, слід зазначити, що бінарні опозиції в основному окреслюються за схемою «МИ – ВОНИ», де «МИ», незалежно від конфесійної належності, група віруючих, вчення яких є вірним, і жодних посягань на це не може бути, а «ВОНИ» – ті, які представляють неправильне, неправдиве за своєю сутністю релігійне вчення, відмінне від «нашого». В деяких наративах, в основному у представників п'ятидесятників, можна вичленувати навіть розгорнуті бінарні протиставлення, а саме: МИ як релігійні праведники, ВОНИ 1 – як релігійно невірні і ВОНИ 2 – як представники атеїстичної держави. Таким чином практика віруючих, як євангельських християн, баптистів, так і п'ятидесятників, окреслюється як протистояння стосовно об'єднання з невірними, так і протистояння атеїстичним державним органам. Зокрема, стосовно останнього це можна підтвердити словами представника п'ятидесятників В.С. Назаренка: «У моїй громаді віруючі, які відсиділи по 2 – 3 тюремні строки, на реєстрацію вони ніколи не підуть» [15, с. 21-25]. В наративах п'ятидесятників, окрім Д.К. Бірюк, спостерігається також і протиставлення власної ідентичності, ідентичності євангельських християн, баптистів, зокрема, практично всі віруючі актуалізують фразу щодо невідповідності вчення євангельських християн їхньому. Останнє спостерігається і в наративі представника баптистів І.В. Татарченка. Однак він в риторичному обороті все ж таки, наполягаючи на унікальності ідентичності баптистів, формує думку щодо сприйняття п'ятидесятників: «Я, як істинний християнин, не проти п'ятидесятників як братів у хресті. Двері для них відкриті, хай ідуть і моляться» [15, с. 21-25].

Таким чином, аналіз наративу віруючих і виявлення базової метафори в ньому показав наступне. По-перше, в контексті бінарних опозицій віруючі актуалізують представників інших релігійних напрямків, а також державні органи, тим самим практика

віруючого підпорядкована цьому протистоянню. По-друге, основні змістовні слова наративу, які актуалізовані у висловах про «неможливість приєднання та реєстрацію як обман державою віруючих», саме підкреслюють вищеозначену тезу. По-третє, метафори у текстах п'ятидесятників і баптистів різняться, якщо перші (п'ятидесятники) актуалізують метафору непримиренності через утвердження невірною розуміння Священного Писання, що говорить про радикальність у ставленні до опонентів, то другі (євангельські християни, баптисти) актуалізують цю ж саму думку менш радикально і навіть актуалізують метафору про «єдність і братерство в Христі».

Висновки

Процес пізнання релігійної ідентичності на мікрорівні особистості можливий завдяки застосуванню методу наративного життєпису, в якому через інтерв'ю індивід, розповідаючи про своє життя, розкриває власну релігійну історію. Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що релігійна ідентичність є тим конструктом, через який на індивідуальному рівні віруючий розуміє власне «Я». З використанням наративного аналізу ідентичності в релігієзнавчому дослідженні було доведено, що протистояння між п'ятидесятниками та євангельськими християнами і баптистами, з одного боку, а з іншого – п'ятидесятниками, євангельськими християнами, баптистами і державою, звісно, справило великий вплив на збереження власної віросповідної ідентичності, однак також актуалізувало і формування в середовищі як однієї, так і іншої конфесії ідентифікаційних пошуків, які завершилися формуванням як п'ятидесятниками, так і євангельськими християнами, баптистами в соціальному плані релігійної ідентичності протестного характеру. Остання (не будемо актуалізувати її якості), на думку автора, зіграла доволі злий жарт з цими двома конфесіями, адже стала основою їх соціального існування в Радянській державі. Після розпаду останньої та проголошення свободи віросповідань зник і особливий компонент релігійної ідентичності протесту «ВОНИ» як атеїсти, радянські органи влади, держава, яка гнобить тощо, або «ВОНИ» як інші конфесії, які актуалізують інше вчення. Тим самим релігійна ідентичність протесту, яка роками вибудовувалась досліджуваними протестантськими деномінаціями, стала зовсім непотрібною. Останній факт став, з одного боку, знаковою детермінантою до глибинної кризи в середовищі протестантських конфесій, однак, з іншого – актуалізував пошуки і вироблення нової релігійної ідентичності.

В подальшому автор планує зосередитися на більш детальному розгляді трансформації релігійної ідентичності протестантських деномінацій Донеччини, які відбулися вже у незалежній державі, зовсім в іншому правовому і суспільно-політичному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єленський В. Сучасний протестантизм: динаміка, процеси, тенденції / В. Єленський. – К. : Знання, 1989. – 47 с.
2. Колодний А.М. Релігійне сьогодення України: роздуми, оцінки, прогнози : тематична збірка статей і тез / А.М. Колодний. – К., 2009. – 450 с.
3. Любашенко В.І. Історія протестантизму в Україні : курс лекцій / В.І. Любашенко ; [голов. ред. К. Шевченко; ред. Д. Карпин; Міжнар. фонд «Відродження»]; М-во освіти України]. – Львів : Просвіта, 1995. – 350 с.
4. Лахно О. Церковна опозиція євангельських християн-баптистів в Україні (1940 – 1980-ті роки) / О. Лахно. – Полтава : Друкарська майстерня, 2009. – 287 с.
5. Вільховий Ю. Політика радянської держави щодо протестантських церков в Україні (середина 40 – 70-х років ХХ ст.) : дис. ... кандидата іст. наук : 09.00.11 / Ю. Вільховий. – Полтава, 2002. – 298 с.
6. Решетніков Ю. Між традицією і модернізмом: Соціально-політичні погляди євангельських християн-баптистів / Ю. Решетніков // Людина і світ. – 2004. – № 8. – С. 6-13.

7. Филипович Л. Роль христианства в современных процессах культурной идентификации европейских народов / Л. Филипович // Міжнародна конференція «Сакральні феномени: вчора і сьогодні», (29 листопада – 4 грудня, Закопане, Польща) (авторський рукопис доповіді).
8. Черенков М.М. Український євангелістський протестантизм: соціокультурні трансформації і проблема ідентичності / М.М. Черенков // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 7: Релігієзнавство. Культурологія. Філософія : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Київ : НПУ, 2007. – Вип. 11 (21). – С. 87-91.
9. Черенков М. Європейська Реформація та український євангельський протестантизм (генетико-типологічна спорідненість і ненаціонально-ідентифікаційні виміри) / Черенков М.М. – К., 2008. – 400 с.
10. Белікова Н.Ю. Релігійні конфесії України (кінець 80-х – 90-і роки ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07.00.01 / Н.Ю. Белікова. – Донецьк, 2001. – 19 с.
11. Назаркіна О.І. Протестантські конфесії України в 90-ті роки ХХ ст.: баптистські та п'ятидесятницькі течії : дис. ... кандидата іст. наук : 07.00.01 / О.І. Назаркіна. – Донецьк, 2003. – 221 с.
12. Реальность этнических мифов / [под ред. А. Малашенко и М. Олкотт ; Моск. центр Карнеги]. – М. : Гендальф, 2000. – 99 с.
13. Козлова Н.Н. Методология анализа человеческих документов / Н.Н. Козлова // СОЦИС. – 2004. – № 1. – С. 14-24.
14. Хабермас Ю. Понятие индивидуальности / Ю. Хабермас // Вопросы философии. – 1989. – № 2. – С. 35-40.
15. Сообщение № 86 Уполномоченного по делам религий по Донецкой области от 17.03.1970 г. // Державний архів Донецької області, ф. Р. – 4021, оп. 1, спр. 251, арк. 21-25.
16. Серль Дж.Р. Перевернутое слово / Дж.Р. Серль // Вопросы философии. – 1992. – № 4. – С. 58-69.
17. Качанов Ю.Л. Базовая метафора в структуре социальной идентичности / Ю.Л. Качанов, Н.А. Шматко // СОЦИС. – № 1. – С. 61-72.

И.В. Папаяни

Противостояние между евангельскими христианами, баптистами и пятидесятниками как способ сохранения и перестройки собственной религиозной идентичности

В статье автор применяет нарративный подход в исследовании конструирования религиозной идентичности, анализирует стенограммы бесед с верующими – представителями баптистских и пятидесятнических общин – и доказывает, что противостояние между пятидесятниками и евангельскими христианами, баптистами, с одной стороны, а с другой – пятидесятниками, евангельскими христианами, баптистами и государством оказало большое влияние на сохранение собственной вероисповедной идентичности этих деноминаций, а также актуализировало в среде этих конфессий идентификационные поиски, которые завершились формированием религиозной идентичности «протестного характера».

I.V. Papayani

Confrontation between Evangelical Christian Baptists and Pentecostals as a Factor in the Conservation and Rebuilding of their Own Religious Identity

In the article the author employs a narrative approach to the study of constructing religious identity. He analyzes transcripts of conversations with the followers of Baptist and Pentecostal communities. The author argues that confrontation between the Pentecostal and evangelical Christians, Baptists on one hand and Pentecostals, evangelical Christians, Baptists and the state on the other hand had a great influence to the preservation of the own confessional identity of these denominations. This confrontation also updated and created in these confessions the identity search, which has culminated with the formation of the religious identity of the “nature of protest”.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2011.